Faktaark 10: 2002

Dovrefjell gjennom tidene

For om lag 8850 år siden, mens innlandsisen ennå dekket deler av landskapet, brant et bål ved Ålbussetra i Orkelkroken i det som ligger innenfor Knutshø landskapsvernområde. Trolig var det reinsjegere som satt rundt bålet, der de hadde fulgt reinen på trekk mot den svalende isen, på flukt fra plagsomme insekter en varm sommer.

Siden bålet ble tent i Orkelkroken har villreinen stått sentralt i menneskenes bruk av Dovrefjell. Ved nedsmelta snøbreer er det funnet bortskutte piler og pilespisser fra steinalderen og fram til geværet tok over. Her på Hjerkinn står vi midt i et av verdens største fangstanlegg – fra Fokstugu til Kongsvoll ligger et system av 483 fangstgraver på den 27 km lange strekningen. Omfattende organisering av lokalbefolkningen må ha ligget bak opparbeiding og drift av anleggene, slakting og distribusjon av kjøtt, skinn, horn og bein. Kanskje har bosettingen på Vesle-Hjerkinn, i bruk fra ca 700- til 1400-tallet, vært en del av dette. Selv om vi med våre tekniske inngrep har splittet villreinterrenget og redusert bæreevnen drastisk siden den gang, er reinsjakta fortsatt både fritidssyssel, matauk og en del av kulturen i bygdene rundt fjellet.

Dalene som skjærer seg inn i fjellområdet har vært innfallsporter for å høste verdiene i fjellet, og over fjellet har ferdselen mellom bygdelagene gått gjennom årtusener. Dette finner vi igjen som felles trekk i håndverk, musikk, mat, dialekter, folkelynne og i slektskap.

Gammelsetra i Grøvudalen FOTO: ØIVIND LEREN

Bosetting fulgte ferdselsveiene, først sommers tid i samband med jakt og fiske, dyr på beite, høsting av fór og setring. Etter som folketalet steg, trakk fast bosetting innover fjelldalene og opp mot fjellet. Mange av dalene var dyrket og bosatt – i Grøvudalen fantes til og med seterhusmenn, de fikk bo på setrene om vinteren og i usle krypinn i utmarka når sjølvfolket var på setra. Også rundt Dovrefjell har setringa gått sterkt tilbake som følge av strukturrasjonaliseringa i jordbruket, men fortsatt er mange setre i aktiv drift. I Einunndalen i Folldal, og i Grøvudalen drives stadig setring på gammelmåten.

Om naturressursene på Dovrefjell har vært viktig for livberging for bygdene rundt fjellet, har fjellet til alle tider ligget som en barriere mellom det ”sønnenfjeldske” og det “nordenfjeldske” Norge. Dovrefjell var en utfordring for Harald Hårfagres rikssamling og for hans etterfølgeres bestrebelser på å holde landet samlet. I middelalderen spilte det en viktig rolle for det religiøse liv i alle de nordiske land i samband med pilegrimstrafikken til Nidaros. Opparbeidelsen av ferdselsåren fra Dovre til Oppdal – fra Pilegrimsled og Kongevei til Dovrebane og E6 – har vært et viktig element i Norges nasjonale enhet.

Som symbol har Dovrefjell stått sentralt i norsk bevissthet. Alt i Snorres Edda finnes Dovre som jutulnavn. Norges første konge hadde tilnavnet Dovrefostre før han fikk tilnavnet Hårfagre – han var etter sagnet oppfostret hos jutulen, etter at Harald som 5-åring slapp Dovre fri fra fangenskap hos sin far Halvdan Svarte og deretter ble lyst fredløs av faren. Mange andre sagn og eventyr knytter seg til Dovrefjell. Knyttet sammen med Dovrefjells betydning for ferdselen og forestillingen om Snøhetta som Norges eller til og med Europas høyeste fjell, gjorde dette Dovrefjell til symbol på det bestandige, på det rotekte norske. Det er mot dette bakteppet vi må se Eidsvollsmennenes ed *”Enige og troe til Dovre falder!”*

Direktoratet for naturforvaltning (DN) er det sentrale fagorganet for naturforvaltning i Norge. DN ble opprettet i 1985 og er underlagt Miljøverndepartementet. Myndigheten til å forvalte naturressurser er gitt gjennom ulike lover og forskrifter. Utover lovbestemte oppgaver har direktoratet også ansvar for å identifisere, forebygge og løse miljøproblemer ved samarbeid, rådgivning og informasjon overfor andre myndigheter og grupper i befolkningen.

Direktoratet for naturforvaltning, 7485 Trondheim Tlf.: 73 58 05 00 www.dirnat.no